

van G. J. de Jongh te komen. Ik zal mij moeten beperken tot korte karakteristieken aan de hand van een greep uit wat hij tot stand bracht en van wat hij was, aan de hand dan van het algemene beeld van de directeur en van de mens. Wij moeten daarbij niet uit het oog verliezen dat zijn werk tenminste – althans voor zoveel dit voor een goed begrip van belang is – omvatte het arbeidsterrein van drie volledige gemeentelijke diensten uit onze dagen: Havenbedrijf, Stadsontwikkeling en Gemeentewerken. Dit alles was onder de verzamelnaam ‘Gemeentewerken’ verenigd; de afsplitsing van gespecialiseerde facetten zou eerst veel later plaats vinden. En over dit gehele patroon van de meest uiteenlopende activiteiten ligt als het ware een dubbel netwerk van menselijke betrekkingen die zijn leven in Rotterdam mede bepaalden: zijn verhouding met de opeenvolgende colleges van Burgemeester en Wethouders – zijn verhouding met de medewerkers die hem terzijde stonden, met zijn meerderen dus – het Gemeentebestuur – en met zijn ondergeschikten.

Laat ik beginnen met datgene waaraan hij zijn belangrijkste renomme te danken heeft: de haven. Op dit gebied had hij dus tweeërlei taak: het vooruitzien, het peilen van de toekomstige behoeften van Rotterdam ten aanzien van de havenontwikkeling en daarnaast het voorbereiden en doen uitvoeren van alle werken welke voor het voldoen aan die behoeften noodzakelijk moesten worden geacht. Men zou kunnen zeggen, in vergelijking met de huidige situatie, dat De Jongh in deze sector beheer en techniek in één man verenigde.

In zijn boek ‘Mensen maken een stad’, in 1955 geschreven ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de Dienst van Gemeentewerken, heeft Jan Nieuwenhuis van de groei van onze haven een zo duidelijk beeld geschetst, dat u mij wel wilt toestaan daaraan in beknopte vorm een en ander te ontleen. En dan wil ik beginnen met een zinsnede aan te halen uit een rapport van 10 april 1907, strekkende tot aanleg van de Waalhaven, welke niet alleen karakteristiek voor zijn voortvarende persoonlijkheid kan worden genoemd, maar eigenlijk voor alle volgende jaren – tot in onze dagen en hopenlijk nog tot in een verre toekomst – het advies is geworden waaraan Rotterdam zijn potentie ontleent. Hij schrijft dan: ‘Telkens wanneer wij met den aanleg van een nieuwe haven begonnen, hebben wij ons de vraag gesteld, hoe zal